

The Archives at the Dawn of e-Government: A Joint Initiative of Archives State Agency and University Research Complex „Alma Mater“ at Sofia University „Saint Kliment Ohridski“

Sofija, Bugarska, 4-6. lipnja 2012.

Uz zajedničku suradnju Agencije za arhivsku djelatnost Republike Bugarske (*Archives State Agency of Bulgaria*) i Sveučilišta u Sofiji „Saint Kliment Ohridski“ (*Sofia University, University Research Complex Alma Mater*), pokrenuta je inicijativa za održavanje niza konferencija na temu „Arhivi i izazovi novog digitalnog doba“ (*Archives and the Challenges of the New Digital Age*). Osnovni cilj inicijative je uspostava suradnje među europskim arhivima i stvaranje mreže za razmjenu iskustava i najboljih rješenja implementiranih u rad arhiva, kao odgovora na zahtjeve e-okruženja i informacijskog društva u cjelini.

Neka od osnovnih pitanja koje je nužno raspraviti unutar navedene inicijative, jesu utjecaji e-okruženja na arhivsku službu, definiranje profila „arhivista za budućnost“ (postkustodijalni arhivisti), te implementiranje novih usluga u rad arhiva, poput digitalizacije, preuzimanja i pohrane elektroničkoga gradiva, *on-line* čitaonica i sl.

Naime, programski dokumenti tijela Europske Unije s početka 21. stoljeća, primjerice Akcijski plan Europske komisije iz 2005. godine (*Report on Archives in the Enlarged European Union: Increased Archival Cooperation in Europe: Action Plan*), definiraju arhivsku službu kao dio javne uprave u svim europskim državama te naglašavaju društveni značaj arhiva. Sukladno tome, pred moderne arhive postavlja se zahtjev za integracijom tradicionalne uloge čuvara memorije društva s informacijskom ulogom i aktivnim servisiranjem javne uprave, pridonoseći na taj način demokratizaciji i transparentnosti javne uprave. Također, ističe se kako suvremeni arhivi i arhivska služba u cjelini, moraju razviti nove usluge, koje svojim sadržajem, oblikom i tehnologijom mogu odgovoriti na zahtjeve e-okruženja i informacijskog društva. Govoreći pak o kompetencijama stručnjaka u suvremenim arhivima, ukazuje se između ostalog i na otvorenost prema široj europskoj interdisciplinarnoj suradnji kako među stručnjacima u arhivima, tako i sa stručnjacima iz drugih područja.

Prva u nizu konferencija na temu *The Archives at the Dawn of e-Government* (Arhivi u zoru e-Uprave), održana je u Sofiji od 4. do 6. lipnja 2012. godine. Osnovni cilj konferencije bila je razmjena iskustava i predstavljanje nacionalnih propisa s područja e-Uprave, te predstavljanje do sada implementiranih rješenja u radu europskih državnih arhiva na području upravljanja elektroničkim dokumentima.

Uz uvodnu i zaključnu raspravu, rad konferencije odvijao se kroz dvije sjednice, a sudjelovali su predstavnici sedam europskih zemalja: Bugarske, Danske, Estonije, Hrvatske, Latvije, Litve i Mađarske.

Uvodna izlaganja održali su Kostadin Grozev, profesor na Studiju povijesti Sveučilišta u Sofiji i voditelj istraživačkog projekta „Alma Mater“, te Martin Ivanov, ravnatelj Agencije za arhivsku djelatnost. Valery Borisov, pomoćnik bugarskog ministra prometa, informacijskih tehnologija i komunikacija, u svom je izlaganju na otvaranju konferencije predstavio tekuće i planirane projekte na području razvoja e-Uprave u Bugarskoj.

Na prvoj sjednici posvećenoj problematici propisa iz područja e-Uprave (*e-Gov Regulations*) izlaganja su održali Hanno Vares iz Državnog arhiva Estonije (*The National Archives of Estonia*), Reinis Grigs iz Državnog arhiva Latvije (*The National Archives of Latvia*), te Asta Jodinske iz Litve (*Office of the Chief Archivist of Lithuania*).

Hanno Vares predstavio je novi estonski Zakon o arhivima, koji je stupio na snagu 1. siječnja 2012. godine. Istaknuo je kako je novim zakonom, u odnosu na prethodni iz 1998. godine, definiran optimalni pravni okvir te uvjeti učinkovitog upravljanja elektroničkim arhivskim gradivom (rokovi preuzimanja gradiva u arhive skraćeni su s dotadašnjih 20 na 10 godina, uvedena je nova praksa vrednovanja i kategorizacije stvaratelja, pa je u sustavu nadzora državnog arhiva umjesto dosadašnjih 3000 organizacija iz javnog sektora, ostalo njih 800). Zaključno je istaknuto kako je riječ o zakonu temeljenom na konceptima ekonomičnosti i učinkovitosti, usmjerenim isključivo na reguliranje onih pitanja koja će osigurati profesionalno i stručno upravljanje dokumentiranim kulturnim nasljedom.

Reinis Grigs govorio je o pravnim i tehničkim zahtjevima koji trebaju biti ispunjeni kao preduvjet za arhiviranje elektroničkih dokumenata. U prvom dijelu izlaganja predstavljen je pilot-projekt započet 2009. godine, s ciljem stvaranja jedinstvenog okruženja za razmjenu dokumenata u svim tijelima javne uprave. U drugom dijelu izlaganja predstavljen je projekt razvoja latvijskog nacionalnog arhivskog informacijskog sustava (*National Archives Information System - NAIS*), s ciljem stvaranja preduvjeta za preuzimanje elektroničkoga gradiva u arhive, osiguranja njegove izvornosti, dugoročne zaštite, te *on-line* dostupnosti putem nacionalnog arhivskog portala (*National Archives Portal - NAP*).

Asta Jodinske u svojem je izlaganju predstavila recentna iskustva i prve rezultate upravljanja elektroničkim dokumentima nastalih radom javnog sektora u Litvi. U uvodnom dijelu izlaganja predstavljeni su pravni propisi vezani uz upravljanje elektroničkim dokumentima u organizacijama i njihovu predaju u arhive, te potrebne funkcionalnosti elektroničkih sustava za njihovo upravljanje. U drugom dijelu izlaganja predstavljen je projekt razvoja elektroničkog arhivskog informacijskog sustava (*Electronic Archive Information System - EAIS*), započet u ožujku 2010. godine s ciljem razvoja jedinstvenog informacijskog sustava koji će omogućiti preuzimanje u državne arhive izvornih elektroničkih dokumenata s e-potpisom te osigurati njihov integritet, autentičnost, povjerljivost, dugoročnu pohranu i korištenje. Projekt je uspješno završen u studenome 2011. godine, kada je u potpunosti implementiran EAIS sustav, spreman za preuzimanje i pohranu elektroničkih dokumenata, osiguranje pristupa pohranjenim dokumentima korištenjem informacijsko-komunikacijske tehnologije i pružanje elektroničkih usluga u arhivima.

Na drugoj sjednici posvećenoj tehnološkim aspektima rada arhiva i novim zahtjevima za arhivsku službu u kontekstu razvoja e-Uprave (*Technological Aspects and New Requirements of the Archival Profession*), izlaganja su održali Lajos Kormendy iz Mađarskog državnog arhiva, Nenad Bukvić iz Hrvatskog državnog arhiva i Kirsten Kristmar iz Danskog državnog arhiva.

Lajos Kormendy je u prvom dijelu izlaganja pod naslovom „E-dokumenti u arhivima: integracija i strategija“ (*E-Records in Archives: Integration and Strategy*), govorio o preispitivanju tradicionalnih arhivističkih načela, prije svega načela proveni-

jencije i njihove primjenjivosti na elektroničko gradivo. U drugom dijelu izlaganja ukazao je na potrebu integracije konvencionalnog i elektroničkoga gradiva u arhivima, koji kao cjelina čine dio memorije društva. U nastavku je ukazano na četiri moguća pristupa pohrani i zaštiti elektroničkoga gradiva: migracija, emulacija, tehnološka zaštita i postkustodijalni arhivi. Prenoseći na kraju izlaganja mađarska iskustva, istaknuo je kako mađarski arhivi još uvijek ne preuzimaju elektroničko gradivo, a proces uspostave e-arhiva je u tijeku, ali usporen birokratskim i organizacijskim problemima.

Nenad Bukvić je održao je izlaganje na temu „E-Uprava i novi zahtjevi za državne arhive u Hrvatskoj: od čuvara memorije do informacijskih centara“ (*E-Government and New Requirements for the State Archives in Croatia: From Guardians of the Memory to Information Centres*). U prvom dijelu izlaganja predstavljen je pravni okvir, organizacijska struktura i nadležnost arhivske službe u Hrvatskoj. U nastavku izlaganja prikazani su osnovni strateški dokumenti s područja razvoja e-Uprave i njihova implementacija posljednjih desetak godina, s posebnim naglaskom na *Strategiju razvoja elektroničke Uprave u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2009. do 2012. godine*. Unutar tako definiranog okvira, u središnjem dijelu izlaganja prezentirana su iskustva i postignuti rezultati Hrvatskog državnog arhiva unutar definiranih pet osnovnih skupina zahtjeva za arhivsku službu u e-okruženju: aktivno servisiranje javne uprave; preuzimanje elektroničkoga gradiva i osiguravanje uvjeta za njegovu dugoročnu zaštitu; nove metode obrade, opisa, pristupa i korištenja gradiva u arhivima (digitalizacija, internet portali, *on-line* korištenje gradiva); uvođenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija i implementacija informacijskih sustava u arhivima; cjeloživotno usavršavanje i obrazovanje arhivista.

Danska iskustva na području e-Uprave i utjecaj e-okruženja na rad arhiva, predstavila je Kirsten Kristmar. Kao glavni izazov istaknula je osiguranje dugoročne zaštite elektroničkoga gradiva u arhivima, a kao preduvjete za njegovu realizaciju, odgovarajući zakonodavni okvir, tehnološke resurse i djelatnike u arhivima s odgovarajućim sposobnostima.

U sklopu zaključnog dijela konferencije održana su tri izlaganja u kojima su predstavljeni pravni i tehnološki aspekti razvoja e-Uprave i rada arhiva u Bugarskoj. Ivan Stanev (*Directorate Electronic Governance*) govorio je o propisima i strategijama s područja e-Uprave, Maria Terzieva (*Archives State Agency of Bulgaria*) o pravnom okviru e-Uprave u arhivima (*Bulgaria's Legal Framework on e-Government in the Archives*), a Lyubomir Blagoev (USW Ltd.) o modularnim zahtjevima za interoperabilnost u e-Upravi (*Model Requirements for the Interoperable Content Management in e-Government*).

Na kraju završne rasprave najavljena je nova konferencija koja će biti posvećena digitalizaciji gradiva u arhivima.

Nenad Bukvić